

PROJEKT COÖRDINATIE 4-JARIG LBO, LANDELIJKE PED. CENTRA

Zoals u kunt lezen in Von-info van Moer 1974-2, neem ik als vertegenwoordiger van het Von-bestuur deel aan dit project in de vakgroep Nederlands.

Deze vakgroep is inmiddels een aantal malen bijeengewees en het onvermijdelijke discussiestuk is geproduceerd. Dit stuk moet dienen als richtlijn voor uitwerking van wat het deelraamplan Nederlands heet.

Punten hieruit volgen hier: (enigszins bekort)

- 1 Onderwijs in de moedertaal zien we als een activiteit die er op gericht is bij de leerling vaardigheden te vergroten en ontwikkelen zodanig dat:
communicatie effectiever wordt;
het vormen van begrippen en concluderend denken bevorderd wordt;
creatieve uitingen mogelijk worden.
(Communicatie wordt hierbij gezien als een tweezijdig proces; effectiviteit zal vanuit die tweezijdigheid gedefinieerd moeten worden).
- 2 De vakgroep gaat ervan uit dat de mens als communicatief wezen de taal, het communicatiemiddel bij uitstek, zo goed mogelijk moet leren beheersen. In voortdurende wisselwerking met anderen moet de leerling leren hoe hij informatie geeft, zoekt (verwerft), en hoe hij informatie verwerkt. Hierbij dient rekening gehouden te worden met de eisen die de communicatieve situatie stelt. Moedertaalonderwijs behoort een belangrijke dienstverlenende rol te spelen in het onderwijs. De moedertaalleraar probeert bij de leerlingen de vaardigheden die nodig zijn voor een geslaagde informatieoverdracht te vergroten.
- 3 Ten aanzien van de informatie-uitwisseling onderscheiden we:
Informatie geven: eigen waarnemingen, ervaringen verbaal te uiten. Vragen als: hoe zal ik het zeggen of schrijven; hoe zal ik het ordenen, etc. komen aan de orde.
Informatie verwerven: waarnemingen, ervaringen, opinies en oordelen van anderen op kunnen zoeken, begrijpen. Vragen als: waar kan ik zoeken, wat wordt bedoeld, etc.
Informatie verwerken: eigen uitingen en die van anderen leren evalueren. Vragen als: waar wordt dat op gebaseerd, wat heeft dat ermee te maken, etc.
Componenten uit deze drie categorieën zullen vaak gelijktijdig een rol spelen.
De vakgroep wil het begrip informatie in brede zin opvatten, niet beperkt tot zakelijk, feitelijk nieuws.
- 4 Met betrekking tot de vaardigheden die het gebruik van taal als communicatiemiddel mogelijk maken, onderscheiden we:
productieve en receptieve vaardigheden, waarbij criteria als begrijpelijkheid (is de boodschap duidelijk voor degene waarvoor hij is bedoeld) en acceptabiliteit (aan-

vaardbaarheid, waarom is de boodschap juist op dié wijze uitgezonden?) een rol moeten spelen. Beide criteria zijn zowel voor de inhoud als voor de vorm van de boodschap van belang.

- 5 Een indeling van vaardigheden die de bovenstaande aanvult, is die in mondelinge vaardigheden en schriftelijke vaardigheden. De vakgroep wil in eerste instantie de nadruk leggen op mondelinge vaardigheden (spreken, luisteren), maar in latere fasen schriftelijke vaardigheden, met name lezen, niet verwaarlozen.
- 6 De vaardigheden - informatie verstrekken, ontvangen en verwerken - worden gebruikt en geoefend in situaties, die ontleend zijn aan of zich afspelen binnen:
 - gebieden in de school die niet aan 'vakken' gebonden zijn, bv. de introductieperiode.
 - inhouden van andere vakken.
 - gebieden die verschillende vakken gemeen hebben.
 - buiten de school gelegen gebieden.
 - stof uit 'het vak zelf' (Nederlands).

Tot zover het discussiestuk uit de vakgroep Nederlands. Hoewel bovenstaand verhaal voldoende ruimte (b)lijkt te bieden voor Von-ideeën, zal dit pas duidelijker worden wanneer deze richtlijn wordt uitgewerkt. Juist in de uitwerking naar concreter, dichter bij de lespraktijk staand materiaal, zou het voor de Von-vertegenwoordiger in deze vakgroep zinnig zijn om te kunnen rekenen op steun en kritiek van Von-leden. Helemaal goed zou het zijn als er uit lbo-leraren in de Von een soort werkgroep gevormd zou kunnen worden om voorstellen uit te werken; kritisch te begeleiden en meer dan incidenteel bij elkaar te komen. Voor op- en aanmerkingen en evt. voorstellen houd ik me aanbevolen.

Frans v.d. Pieterman
Kam. Onnesstraat 58
Haarlem
Tel. 0 23 - 24 46 73

AANVULLING BESTUUR GEVRAAGD

Het bestuur zou erg graag zichzelf aanvullen met iemand die werkt in het lager beroepsonderwijs. Tot nu toe was Frans van der Pieterman dat, maar die gaat het bestuur volgend voorjaar verlaten. In de periode dat Frans bij het bestuur was hebben we gemerkt hoe inspirerend het voor ons (en naar onze indruk ook voor de vereniging) was om op de hoogte te zijn van wat er in het beroepsonderwijs gebeurt. We zouden daarom erg graag in het bestuur weer iemand hebben die bereid is om bij alles wat de VON doet de nuchtere vraag te stellen: en wat betekent dat nu voor mijn leerlingen? Deze oproep kan natuurlijk geen indruk geven van alles wat aan een bestuursfunctie vastzit. We nodigen daarom mensen die geïnteresseerd zijn uit, contact op te nemen met Frans van der Pieterman (tel. 023 - 244673) of Koos Hennephof (tel. 02943 - 3143).

BESTUURSVERGADERING SEPTEMBER 1974

1 Konferentie 1975.

In deze VON-info vindt u een stuk van de konferentiekommissie 1975. Het is ter voorbereiding van het kongres aan een aantal mogelijke medewerkers toegestuurd. Ook is het in het bestuur besproken. Het bestuur stelt zich achter de tot nu toe geformuleerde standpunten, wat betekent dat het thema voor de konferentie 'emancipatorisch (moedertaal-)onderwijs' zal worden.

2 Moer

Tineke Krol en Joost van Roon hebben de redaktie verlaten, Guus de Bakker is toegetreden. Er is een discussie ontstaan over een mogelijke verandering van vorm en inhoud van Moer: meer aansluiting bij wat in het veld gebeurt.

Deze discussie zal ongetwijfeld niet op korte termijn afgerond worden. Kontakt met het bestuur, o.a. in verband met de plannen voor regionalisering, zal noodzakelijk zijn.

3 Regionalisering

In Groningen en Zeeland worden regionale activiteiten ondernomen. De eerstvolgende ledenvergadering is aan het onderwerp 'regionalisering' gewijd en zal mogelijk suggesties kunnen doen aan deze groepen.

4 Het l.b.o.-projekt.

In het harmonisatieprojekt van de Centra zit een VON-vertegenwoordiger. In deze VON-info de stand van zaken op dit moment.

5 Taakverdeling binnen het bestuur.

voorzitter - Koos Hennephof, sekr. - Lenie Versantwoort, penningmeester - Hans Pleging, vertegenwoordiger van het bestuur bij de WAR - Koos Hennephof, bij Kokon - Martin Linthorst, - bij Moer - Simon Ophof, voor regionaliseringsactiviteiten - Ron Plattel.

KADERDAG

9 November 1974 zal (waarschijnlijk in Utrecht) de jaarlijkse kaderdag van de VON zijn. De verschillende groeperingen in de VON krijgen daarvoor een aparte uitnodiging. De kaderdagen bedoelen convergentiepunten in de vereniging te zijn: de groepen informeren elkaar over wat ze doen, en proberen plannen te maken voor volgend jaar, in aansluiting op de wensen van de ledenvergadering.

KOKON '75: EMANCIPATORISCH TAALONDERWIJS

VOORGESCHIEDENIS EN TOEKOMSTPERSPECTIEF

Voor de V.O.N. conferentie van '75 is gekozen voor het onderwerp 'emancipatorisch taalonderwijs'. Op de ledenvergadering van 3 nov. 1973 werd in de beleidsnota vastgesteld, dat de V.O.N. voor '74 en '75 aandacht zou besteden 'aan onderwerpen als

integratie kleuter-basisonderwijs, middenschool, integratie m.t.o. in andere vakken, *emancipatorisch taalonderwijs*, toets- en selectieproblematiek, spellingvereenvoudiging en -didaktiek'. (Moer 1973:4)

Van genoemde onderwerpen is met name emancipatorisch taalonderwijs tot nu toe nauwelijks in de aandacht gekomen. Het begrip als zodanig is binnen de V.O.N. nog verre van uitgekristalliseerd. Misschien dat door de V.O.N.-conferentie van '75 hieromtrent wat duidelijkheid geschapen kan worden, waardoor de V.O.N. in de toekomst naar buiten toe een duidelijker visie omtrent moedertaalonderwijs naar voren kan brengen.

BEDOELING

Dit geschrift heeft een tweeledig doel:

- a. vanuit de beleidsnota en bestudeerde literatuur komen tot een voorlopige begripsbepaling betreffende emancipatorisch onderwijs.
- b. m.b.v. die voorlopige begripsbepaling een aanzet geven tot een werkdefinitie op basis waarvan groepen binnen of individuele leden van de V.O.N. willen meewerken aan een conferentie die de deelnemers *al doende* vertrouwd maakt met het gekozen thema.

WAT ZEGT DE BELEIDSNOTA?

In zijn artikel 'over het begrip emancipatie' zegt Lempert: 'Alle emancipatie-tendenzen hebben als algemeen kenmerk, dat als doel gesteld wordt de *gelijkheid van rechten en plichten voor alle leden van de samenleving*'. In de beleidsnota vinden we dit niet expliciet terug. Wel wordt gesproken over de gelijkheid van alle onderwijzenden, van kleuter- t/m tertiair onderwijs. Om die gelijkheid konkreet te maken voert men voor alle onderwijzenden de term leraar in. Als konsekwentie daarvan pleit men voor het opheffen van ongelijke beloningen. Verder merkt men nog op, dat 'goed (moedertaal)onderwijs begint nòch eindigt bij de school'. Hier wordt duidelijk een link gelegd naar de samenleving. Verder blijft het bij vragen als:

- '- Wat betekent de wereld buiten de school voor het (moedertaal)onderwijs)?
- Wat betekent dat op zijn beurt voor de wereld buiten de school?'

Men zegt ook iets over de relatie school-samenleving waar men spreekt over: 'Goed moedertaalonderwijs moet er op gericht zijn dat men in zoveel mogelijk verschillende situaties de taal adequaat kan hanteren. Het gaat er daarbij om iemands taalgebruiksmogelijkheden uit te bouwen, parallel aan de uitbouw van zijn ervaringswereld. Dat betekent, een taalonderwijs dat meer gericht is op het brede, veranderende bestaan van de leerling dan op van buitenaf bepaalde doelen'.

Wat wordt echter in de literatuur onder emancipatie verstaan en hoe ligt daar de relatie met de samenleving?

EMANCIPATIE, een handvat.

Kernkokon ging aan het werk om dit begrip aan de hand van literatuurstudie en brainstorm nader te definiëren. Tijdens de eerste sessie maakten we een onderscheid tussen individuele en kollektieve emancipatie. We meenden dat we allerlei interpreta-

ties van het begrip konden uitzetten op een lijn met als ene uiterste individu en kollektief als andere uiterste. We probeerden toen (zonder bijles Duits) een aantal in de literatuur gevonden definities van emancipatie op deze lijn uit te zetten. Kernkokon ging er van uit dat onderwijs en samenleving niet van elkaar los te maken zijn. Op grond daarvan meenden we op de lijn van individu naar kollektief als uitgangspunt een interpretatie te moeten kiezen die zich rechts van het midden van die lijn bevindt (voor de kijkers links).

Bij de tweede sessie kwamen we door het lezen van en over auteurs als Lempert, Von Hentig, Welten, Brands, Rolff, Matthijsen, Gutt/Salffner, Habermas, e.a. tot de konklusie dat het begrip emancipatie konsekventies heeft zowel voor samenleving als individu en dat een volledige emancipatie (als die al ooit tot stand zou kunnen komen) de spanning tussen individu en kollektief opheft, d.w.z. dat de doelstellingen en belangen van de samenleving met die van het individu samenvallen.¹

EMANCIPATIE EN ONDERWIJS

Het overgrote deel van onderwijs en vorming vindt plaats via moedertaalonderwijs. Moedertaalonderwijs moet uitgaan van de ervarings- en beleavingswereld van de onderwezenen en ze van daaruit voorbereiden op de samenleving zoals die is, *zonder* ze te onderwerpen aan de samenleving zoals die is. Dit houdt in dat de school een exemplaar moet zijn van hoe de samenleving is en funktioneert: daardoor ontstaat een toename van individuele en maatschappelijke vrijheid die tot gevolg heeft dat leerlingen beter kunnen denken, oordelen en beslissen over zichzelf en de samenleving. Dat we spreken van 'zich niet onderwerpen aan de samenleving' betekent dat we als leraar de verdeling van macht en bezit in de maatschappij ter discussie stellen. Door deze discussie uit de weg te gaan onderwerpt men zich automatisch aan de bestaande verdeling.

Als *werkddefinitie* kiest de kernkokon dan ook voor de omschrijving die Oskar Negt geeft van *het begrip emancipatie*: 'Emanzipation - Überwindung eines Zustands von Herrschaft und Abhängigkeit; Freisetzung nicht-manipulierter Bedürfnisse und Abschaffung von Unterdrückung, Unterordnung; Auflösung von Vorurteilen; Selbstbestimmung statt Fremdbestimmung'²

Aan de beleefdheid van de stroomleiders wordt overgelaten hoe zij hun specifieke onderwerp binnen bovenstaande definitie uitwerken.

Martin Linthorst, Fons Ravensloot

1 G. v.d. Kroon, De politiek-ideologische kontekst van het onderwijs, Leiden, 1974.

2 Oskar Negt, Soziologische Phantasie und exemplarisches Lernen, Frankfurt/M - Köln, 1971.

HET TOELATINGSBELEID VOOR DE VON-KONFERENTIE 1975

zoals het bestuur en kernkokon zich dat voorstellen.

- 1 De konferentie is in principe bestemd voor VON-leden.
- 2 Inschrijving voor de konferentie gaat niet zoals gebruikelijk dmv een folder maar via een aankondiging in MOER of speciale VON-informatie waarin inschrijfskaart.

- 3 Toelating in volgorde van binnenkomst gerekend per schooltype. VON-leden hebben voorrang.
- 4 Bij inschrijving geeft men een eerste en een tweede keus aan ivm een evenredige verdeling over de stromen.
- 5 Studenten zullen niet méér dan 1/3 deel van het aantal deelnemers vormen; \pm 1/3 deel van de VON-leden is student.
- 6 De toelating wordt geregeld door de kokon-administratie.

KONTRIBUTIE 1975

De kontributie voor 1975 wordt herzien. *Wij berichten U het juiste bedrag in MOER 1974:6.* Wilt U zolang wachten met betalen?

KWIK- EN WERKGROEPEN

Kiboekwik komt regelmatig bij elkaar. Kontaktman is Bep de Beer, Anne Franklaan 12, Bussum, 02159 - 15492.

Grammaticom wordt een kwartaalblad en telt momenteel ongeveer 300 abonnees. Zojuist is *Grammaticom* 8 uitgebracht (verslag van het kongres). Het volgende nummer zal gewijd zijn aan taalbeschuwing en taalbeheersing. Er is veel vraag naar oude nummers, helaas kan daar niet altijd aan worden voldaan.

VON-Nijmegen. Kontaktadres: Johan Eimers, Groenestraat 49, Nijmegen, tel. 080 - 556211.

De afdeling Nijmegen is het tweede winterseizoen begonnen met nieuwe activiteiten. Op 19 september kwam de C.M.M.-volggroep in Nijmegen vergaderen met een aantal geïnteresseerden uit de regio. Zowel de landelijke Von-mensen als de regionale vertegenwoordigers van het 'veld' vonden dit een erg zinvolle konfrontatie.

De eerste VON-avond van dit seizoen vond plaats op 7 oktober. Het thema van deze avond, die begeleid werd door Marcel van Dijck en Wim Jansen, was Dramatische Expressie, Werken met Verhalen. VON-Nijmegen houdt deze maanden een wervingscampagne onder scholen voor basisonderwijs, l.b.o. en mavo; het resultaat daarvan was aan het deelnemersaantal op die zevende oktober al wel te merken.

De hier genoemde bijeenkomsten krijgen een vervolg op de moedertaaldag van zaterdag 23 november 1974. Deze tweede regionale Von-konferentie wordt weer gehouden in het gebouw van de Gelderse Leergangen, Graafseweg 274, Nijmegen. Bij de voorbereiding richten we ons op de volgende drie stromen:

- 1 C.M.M. en Stichting Leerplanontwikkeling.
Centrale Leerplannen of niet? (vervolg op 19 september)
- 2 Dramatische expressie. (vervolg op 7 oktober)
- 3 Vernieuwingen in het moedertaalonderwijs, ondanks leerplan, centrale richtlijnen en examenbepalingen.

Ook Von-leden die niet direkt tot de regio Nijmegen behoren, zijn, voorzover er plaats is, op deze VON-dag van harte welkom.

Inlichtingen bij het hierboven genoemde kontaktadres.

Leden van VON-Nijmegen betalen een jaarkontributie van f 5,—, over te maken op giro 1201064 van Ate van Balen te Overasselt, t.b.v. VON-Nijmegen.

COMMISSIE MODERNISERING MOEDERTAALONDERWIJS

Op de laatste plenaire vergadering van de commissie voor de grote vakantie zijn een aantal afspraken gemaakt over de manier van werken in dit kursusjaar. Verder is de begroting voor 1975 opgesteld: er mogen drie medewerkers worden aangesteld in een volledige dagtaak. Er is een externe werkgroep 'Verplicht Fries' ingesteld, waarin één lid van de CMM zitting heeft. Deze werkgroep gaat praten over de doelstellingen en schoolwerkplannen van het Fries.

Zoals in een vorige VON-info meegedeeld is, heeft de CMM uit haar midden vijf werkgroepen ingesteld: die zijn inmiddels gestart. De groep voor onderwijs aan 4-8 jarigen met het thema schooltaal-milieutaal, de groep 7-13 jarigen met het thema latitudinaal moedertaalonderwijs, de groep 12-17 jarigen met het thema evaluatie in het onderwijsleerproces, de groep 16 jaar - ouderen met scholing en bijscholing, en de doelstellingengroep met het RITP-project Doelstellingen voor het moedertaal-onderwijs.